
MARIA JOSEP MARÍN JORDÀ

GRAMATICALITZACIÓ I
FUNCIÓ DISCURSIVA DELS
VERBS DE PERCEPCIÓ*

---

1. INTRODUCCIÓ

En aquest treball, analitzem els marcadors discursius procedents de verbs de percepció en català dins del marc del debat electoral.¹ Abordem, en concret, el canvi semàntic i morfosintàctic sofert per les formes *aviam*, *a veure*, *miri* i *escolti* des del seu origen com a verbs fins a esdevenir elements amb una notable funció pragmàtica, vinculada, en aquest gènere, a l'organització discursiva i a les relacions de poder i cortesia entre els participants.

La nostra intenció és, d'una banda, mostrar l'eficàcia pragmaticodiscursiva d'aquest tipus d'unitats lingüístiques pròpies de la llengua oral i tradicionalment marginades de la investigació lingüística, atesa la dificultat que la seua anàlisi comportava des dels paràmetres d'una gramàtica centrada en l'escrit i circumscrita als límits oracionals; d'una altra, posar de manifest que la funció específica de cada marcador en el debat electoral es relaciona amb el grau de gramaticalització assolit.

(*) Aquest treball s'inscriu en la recerca duta a terme pel grup d'investigació LINK (Generalitat Valenciana, ref. GR2000-202) i les xarxes temàtiques «Gramàtica teòrica» (2002XT 00036) i «Coneixement, llenguatge i discurs especialitzat» (2001XT00032) de la CIRIT (Generalitat de Catalunya).

1. Utilitzem la noció *discourse marker* en el sentit encunyat per Schiffrin (1987: 328): un element pot considerar-se marcador discursiu «if it is syntactically detachable from a sentence, it is commonly used in initial position of an utterance, it has a range of prosodic contours and phonological reduction and it is able to operate on different planes of discourse».

L'arribada de l'anàlisi del discurs i la pragmàtica al camp de la lingüística va despertar l'interès per l'estudi de les formes que caracteritzen l'oral, de manera que, des de les darreres dècades del segle XX, aquestes han constituït un tema de recerca engrescador per a gran nombre d'investigadors. Amb tot, els treballs específics sobre marcadors discursius procedents de verbs de percepció són encara escassos,² ja que no resulta senzill escometre l'estudi d'aquests elements, els quals requereixen un marc teòric amb diversos nivells d'anàlisi. En aquest sentit, el nostre treball palesa que la lingüística cognitiva, una de les teories de l'ús lingüístic més recents, proporciona les eines idònies per a dur a terme aquesta investigació. Aquest enfocament, basat en un concepte de categorització on els límits entre categories són difusos, supera les fronteres entre els diferents components lingüístics i mostra de manera especial les relacions entre semàntica i morfosintaxi i entre semàntica i pragmàtica.

Molt vinculada a la lingüística cognitiva, la teoria de la gramaticalització, represa en la dècada dels noranta per lingüistes cognitivistes i funcionalistes (Heine *et alii* 1991; Hopper & Traugott 1993), ens ha endinsat en el canvi lingüístic produït en els elements analitzats. En concret, hem basat les nostres argumentacions en la *hipòtesi de la gramàtica emergent* de Hopper (Hopper & Thompson 1985; Hopper 1987, 1991), que aborda la relació entre gramàtica, significat i funció; en els estudis que apliquen la metàfora al canvi lingüístic (Sweetser 1990) i en la hipòtesi de la subjectivació (Traugott 1989, 1990, 1995; Traugott & Dasher 2001), que associa el canvi semàntic a la implicació de l'emissor en el contingut que transmet.

Quant als aspectes específicament pragmàtics i discursius, els treballs sobre cortesia lingüística de Brown i Levinson (1978, 1987) i Haverkate (1994) han completat el bastiment teòric adequat al nostre estudi, ja que la funció dels marcadors procedents de verbs de percepció es troba molt lligada a les relacions de poder i cortesia que s'estableixen entre els participants en el debat. En realitat, aquest esdeveniment comunicatiu és, per sobre de tot, un esdeveniment mediàtic, on mostrar superioritat sobre els adversaris resulta fonamental a l'hora d'aconseguir el suport dels teleespectadors/votants. En aquest context, la força argumentativa que els elements analitzats

---

2. Entre les investigacions centrades en aquest tema, podem citar les de Lamiroy i Swiggers (1993), Dostie (1998), Pons (1998), Cuenca i Marín (1998, 2000), Montolí i Unamuno (2001) i Marín (2003a). Aquest darrer treball constitueix la nostra tesi doctoral, alguns dels aspectes més significatius de la qual hem aplegat en l'estudi que ara presentem.

imprimeixen al discurs, manifestada en la introducció majoritària d'actes descortesos cap a l'interlocutor, cobra particular importància.

El corpus amb què hem treballat està constituït per quatre debats electorals en català, emesos per la Televisió de Catalunya. Es tracta dels debats celebrats amb motiu de les Eleccions Autonòmiques de 1992 i 1995 i dels corresponents a les Eleccions Generals de 1993 i 1996. Pel que fa a la metodologia, una vegada transcrits els debats i identificats els marcadors, hem introduït els exemples en una base de dades Acces 2000. Aquesta aproximació quantitativa senzilla ens ha proporcionat informació valuosa que ha confirmat l'anàlisi teòrica.

2. CANVIS SEMÀNTICS I MORFOSINTÀCTICS

Analitzem, en primer lloc, l'evolució semàntica i morfosintàctica dels elements estudiats des del seu origen com a verbs de percepció física fins a assolir la funció de marcadors discursius. Com veurem, aquesta evolució, que comença amb el canvi semàntic, es manifesta també en el nivell distribucional, funcional i formal (Cuenca & Marín 1998, 2000).

2.1 CANVI SEMÀNTIC

En el procés de gramaticalització sofert pels verbs *veure*, *mirar* i *escoltar* fins a convertir-se en els marcadors *aviam*, *a veure*, *miri* i *escolti*, s'observa un canvi semàntic evident que va del significat literal de percepció física (1) a un significat subjectiu, vinculat a l'actitud del parlant respecte al desenvolupament de l'intercanvi comunicatiu (2):

- (1) <Trias> Senyor Molins, vostès el que han aconseguit és crear empreses públiques a la Generalitat, deficitàries, deficitari_ (:zzzz?), un moment, deficitàries i, en segon terme, crear, en aquest moment, un deute de vuit-cents mil millions de pessetes, vuit-cents mil millions de pessetes. [(A veure, jo l'he escoltat, senyor Molins)] [EG96, 0:43:52]
- (2) <Ribó> [...] Vostè mateix ha fet_ ha passat l'examen i crec que amb [(un notable suspens)].
<Moderador> [(El senyor Pujol)] li (:zzzz?) contestar aquesta pregunta, [((:zzzz?))].
<Pujol> [(B(u)eno:)], **escolti**, si vostè considera que quaranta-dos mil mil_ milions de pessetes [(és poca cosa, perdoni, (:zzzz?) els hem guanyat, perdoni, ara m'interromp ell)] [EA95, 1:08:55]

Aquesta diferència entre l'ús i el significat d'*he escoltat* en (1) i *escolti* en (2) pot il·lustrar el pas de l'objectivitat a la subjectivitat que, segons afirma Traugott (1989, 1995), caracteritza el canvi semàntic. De fet, el significat literal i objectiu del verb *escoltar* (percepció auditiva) en (1) s'ha subjectivat en (2), on mostra de manera clara el punt de vista de l'emissor respecte del que s'està dient. Així mateix, en aquest exemple s'observa l'atenció explícita que el parlant mostra cap a l'oient com a participant en l'acte de parla, és a dir, s'activa també el mecanisme que Traugott i Dasher (2001: 19) denominen «intersubjectivació».

A més, el canvi semàntic que es manifesta entre (1) i (2) es relaciona amb el pas des del significat proposicional de percepció física (visual i auditiva) fins a significats intel·lectuals i emocionals que, segons destaca Sweetser (1990: capítol 2), es dona habitualment en els verbs de percepció d'un gran nombre de llengües. Però convé destacar que el grau de modificació semàntica respecte del significat perceptiu original varia segons el tipus de verb del qual provenen. Així, els verbs de percepció visual han perdut totalment la referència al sentit de la vista, de manera que quan *veure* (3) o *mirar* (4) s'utilitzen com a marcadors, l'emissor no suposa que el receptor haja de veure o mirar res amb els ulls:

- (3) <Colom> [...] després de dotze anys de govern del senyor Pujol, Catalunya continua sent a hores d'ara una nació estrictament de peatge [...] i penso que això és realment, punts de no funcionament del país [...]
<Moderadora> A **veure**, el senyor Vidal Quadras volia dir [(alguna cosa)] [EG93, 0:13:44].
- (4) <Borrell> [...] Senyor Es_ Espasa, el Madrid-Barcelona amb alta velocitat tampoc és rentable, des del punt de vista (¿zzzz?).
<Espasa> Molt més, molt més que el Madrid-Sevilla.
<Borrell> Pues **miri**, jo no li aconsellaria que posés els cèntims com a accionista privat ni amb l'un ni amb l'altre [...] [EG93, 0:12:54]

És evident que ni la moderadora en l'exemple (3) ni Borrell en (4) pretenen fer cap referència al significat literal de *veure* o *mirar*. En canvi, com hem vist en (2), en el verb d'audició *escoltar*, la pèrdua del valor semàntic és menor, ja que sempre que parlem amb algú, suposem que està escoltant-nos i, per tant, el significat de percepció física (el significat literal i primari) d'aquest verb mai no queda totalment anul·lat. Amb tot, la (inter)subjectivació del significat s'hi esdevé igualment, perquè, quan funciona com a marcador discursiu, al significat literal, «objectiu», s'afegeix un valor discursiu bàsic d'apel·lació al receptor.

2.2 CARACTERÍSTIQUES DISTRIBUCIONALS

Pel que fa a la distribució, les formes estudiades solen aparèixer al començament de l'oració i presenten caràcter parentètic, és a dir, van precedides d'una pausa marcada i seguides d'una pausa poc marcada (el que podria correspondre en l'escrit a «punt X coma», on X = marcador):

- (5) <Moderadora> Senyor Pujol.
<Pujol> **Miri**, nosaltres ens movem dintre del marc de l'Estatut i de la Constitució. El que passa és que entenem que se n'ha de fer i se'n pot fer una lectura, que no és la que fa (e)l govern actualment [...] [EA92, 1:15:45]

En relació amb la posició que ocupa i a les pauses que l'emmarquen, el marcador *miri* de l'exemple (5) és un cas prototípic del nostre corpus, on la majoria dels elements analitzats apareixen encapçalant l'oració en què es troben, precedits d'una pausa marcada i seguits d'una pausa poc marcada. A més, els marcadors estudiats es pronuncien amb una entonació asseverativa i un tonema final descendent.

Tot amb tot, el corpus analitzat també mostra exemples en què el marcador ocupa una posició aparentment més interna i es presenta només amb una pausa (6):

- (6) <Pujol> [...] Però nosaltres en aquest moment sumem més que no pas restem, molt més que no pas restem. Atur: no sóc jo els que els ho dic, però **escolti**, realment nosaltres en aquest moment tenim un atur de l'11,11%. Espanya té un atur, concretament, del 16 i escaig per cent. És important, gairebé 5 punts. [EA95, 0:15:57]

Així, en (6), *escolti*, que apareix juntament amb la conjunció *però*, no encapçala una oració sinó la clàusula «realment nosaltres en aquest moment tenim un atur de l'11'11%». L'absència de pausa entre la conjunció i el marcador indica la tendència a formar un marcador compost.

2.3 CANVI FUNCIONAL I FORMAL

Les manifestacions gramaticals que posen en relleu el canvi semàntic experimentat per aquests marcadors s'aprecien tant en el nivell sintàctic (perden els trets característics dels verbs), com en el morfològic (queden fixats en determinades formes flexives) i en el fonològic (alguns elements mostren pèrdua de cos fonètic). Segons tindrem ocasió

de comprovar, aquesta evolució palesa que no totes les formes han assolit el mateix grau de gramaticalització.

Des d'una òptica gramatical, podem considerar la «verbalitat» en dos nivells: el sintàctic, atès que els verbs són predicats, és a dir, elements que necessiten un subjecte i opcionalment un o més objectes; i el morfològic, ja que els verbs es caracteritzen per la conjugació, especialment rica en llengües romàniques com el català. Tenint en compte aquesta doble perspectiva, la diferència entre l'ús discursiu dels elements en què se centra aquest treball i l'ús predicatiu que es dona en l'exemple (7) és ben evident:

- (7) a. Joan *ha vist/mirat* la revista.
 b. Joan i Maria *escoltaven* les notícies.

En (7), s'aprecia que el verb té un subjecte i un objecte i, a més, és morfològicament variable. En canvi, com ja hem comprovat al llarg d'aquestes pàgines i mostra l'exemple (8), quan aquestes formes s'usen com a marcadors discursius, apareixen típicament sense subjecte ni complements:

- (8) <Colom> [(;zzzz?) qui a des_ qui ha desmuntat més el territori no sé qui s'endurà la palma, eh?, [(si la variant de Girona o (;zzzz?))] [Parlen tots alhora i no s'entén el que diuen]
 <Moderadora> [(A **veure**, sisplau, hauríem_ hauríem d'acabar ara)] [...] [EA95, 1:44:01]

Queda clar que, en (8), *a veure* no funciona sintàcticament com a predicat: a més de no tenir subjecte ni complements, ocupa una posició parentètica des del punt de vista sintàctic que el fa aparèixer com un element independent de l'oració que precedeix.

Tanmateix, de vegades, aquests marcadors conserven en el nostre corpus alguns trets que manifesten la persistència del caràcter predicatiu. Així, poden aparèixer acompanyats d'un vocatiu (9), amb un subjecte posposat (10), seguits d'un objecte directe, generalment pronominalitzat (11), i, fins i tot, amb un complement circumstancial (12):

- (9) <Molins> [...]. **Miri, senyor Serra**, mai, fins que Convergència ha arribat, vostès han fet la política que s'ha fet al llarg d'aquests 2 anys i mig. [EG96, 0:29:30]
 (10) <Trias> ...[(això sí que és ocult (<pronúncia emfàtica>). Miri, **miri** vostè, no hi és, no hi és, m'ha entès vostè? No se l'han llegit)] [EG96, 1:10:15]

- (11) <Rahola> [...] Sàpiguen que l'espoli fiscal a les illes i al País Valencià és encara més alt que a Catalunya. I això, **escolti'm**, vostès han estat claus però no ha semblat que els hi preocupés. [EG96, 0:41:01]
- (12) <Serra> [(Això, això, es van posar d'acord totes les forces polítiques, menys vostè)].
<Trias> [(... (¿zzzz?) **Escolti un moment**, escolti un moment, escolti un moment_)]
[EG96, 1:30:26]

Entre aquests trets, el més vinculat al caràcter predicatiu és la presència de complements, atès que comporta l'existència d'un subjecte; a continuació, el subjecte posposat i, finalment, l'aparició de vocatiu, per equivalència semàntica amb el subjecte posposat.

La perspectiva morfològica corrobora aquestes observacions sintàctiques, ja que, paral·lelament al canvi funcional, es produeix un procés de fixació morfològica dels marcadors. Les formes basades en el verb *veure* (*a veure* i *aviam*) han quedat fixades en la primera persona del plural i, en aquest sentit, s'adrecen tant al parlant com a l'oient. *A veure* no presenta morfema flexiu, ja que sembla ser la versió reduïda d'*anem a veure*, on la forma *anem* ha estat elidida. *Aviam*, procedent de la primera persona del plural, *veiam/vejiam*, ha incorporat la preposició/prefix *a*, probablement per encreuament amb *a veure*. Aquesta forma (a l'igual com la seua variant reduïda *viam*) conserva el morfema de primera persona del plural *-m*, però està tan gramaticalitzada que no té cap possibilitat de variació flexiva i el parlant ha perdut gairebé totalment la noció de conjugació i, fins i tot, d'origen verbal.

En canvi, els derivats de *mirar* i *escoltar* conserven la capacitat flexiva, tot i que limitada a la segona persona discursiva (segona morfològica en el cas del tractament de proximitat —*mira, escolta*— i tercera morfològica en el cas del tractament de distància —*miri, escolti*). Així, independentment de com es concreten pel que fa a la flexió (*miri, mirin, mira, mireu; escolti, escoltin, escolta, escolteu*), aquestes formes s'adrecen sempre a l'oient. Per exigències del gènere textual, en el nostre corpus, la variant morfològica més freqüent és la tercera persona del singular de tractament de distància o formal (*miri* i *escolti*). L'aparició de les formes en plural (*mirin, escoltin*) és possible però poc habitual, indicatiu d'una tendència a la fossilització morfològica. Alguns casos com el que segueix mostren de manera evident aquest procés de fixació:

- (13) <Rahola> [...] però, a mi em fa una por terrible que passem de la llei Corcuera, que va ser una autèntica fractura democràtica, a la llei Álvarez Cascos, que, déu n'hi do, tornarà a ser

també regressiva en matèria del que ha de ser la defensa de l'estat de dret. **Mirin, escolti'm**, ni batalló bascoespanyol ni GAL, eh?: [...] [EG96, 1:23:58]

En efecte, la combinació de *mirin*, un marcador fixat en segona del plural (vostès), i *escolti'm*, que apareix en segona del singular (vostè), adreçats a un mateix interlocutor, posa de manifest el procés de fossilització morfològica en què es troben aquests elements.

Aquest repàs dels canvis gramaticals experimentats per les formes estudiades es tanca amb l'observació que algunes manifesten també reducció fonètica. De fet, *aviam*, versió ja reduïda d'*a + veiam/vejiam*, pot reduir-se encara més en perdre la primera vocal i convertir-se en *viam*, la forma més freqüent d'aquest marcador en el nostre corpus (14):

- (14) <Molins> Gràcies. Bé, nosaltres, vostè ho deia, no?, que ara explicarem això del «café para todos». **Viam**, quan es fa la Constitució es parla de nacionalitats, regions. [EG96, 0:48:28]

Pel que fa a *a veure*, variant també simplificada d'*anem a veure*, monoftonga sovint en *avere*, segons és habitual en alguns dialectes catalans (15):

- (15) <Moderador>[(**Avere** un moment)], **avere** un moment, li tocava: _ senyor Trias, sisplau, ha esgotat el seu temps, si no després (<somriu>) no tindrà un altre torn de paraula per reequilibrar el temps. Senyor Serra. [EG96, 0:33: 54]

En canvi, en el nostre corpus, no hem trobat cap cas de reducció fonètica de *miri* ni d'*escolti*.³

2.4 RESULTATS OBTINGUTS EN L'ANÀLISI SEMANTICOSINTÀCTICA

Abans de presentar les dades concretes, explicarem que, en el nostre corpus, hem trobat un total de dos-cents dotze marcadors discursius procedents de verbs de percepció, distribuïts de la manera següent: dotze ocurrences d'*aviam*, vint-i-quatre d'*a veure*, vuitanta-cinc de *miri* i noranta-una d'*escolti*.

---

3. En l'ús interjectiu de *mira*, també es donen les variants *ma* i *mi*, segons els dialectes (Alcover & Moll 1926-1968; Coromines 1980-1991).

(a) En relació amb el canvi semàntic, no es poden adduir resultats numèrics concrets, però, segons hem observat, el marcador *escolti* és la forma que conserva en major grau el significat literal de percepció auditiva. En canvi, en els altres tres marcadors, procedents de verbs de percepció visual, s'ha perdut tota referència al significat primigeni.

(b) Quant a les característiques distribucionals, la taula 1 mostra que, dels dos-cents dotze marcadors analitzats, cent noranta, pràcticament el 90%, apareixen al començament de l'oració. El 10% restant, que es troba en posició interior, sol encapçalar clàusula:

	AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	TOTAL
Inicial	12 (100%)	22 (91'7%)	78 (91'8%)	78 (85'7%)	190 (89'6%)
Interior	—	2 (8'3%)	7 (8'2%)	13 (14'3%)	22 (10'4%)
TOTAL	12 (100%)	24 (100%)	85 (100%)	91 (100%)	212 (100%)

Taula 1. Posició oracional

Si ens fixem en les diferències per marcadors, veurem que *aviam* apareix en posició inicial en tots els casos, mentre que el marcador que segueix menys aquest patró, tot i allunyar-se'n ben poc, és *escolti*, que ocupa una posició interior en el 14,3% de les aparicions.

Pel que fa al caràcter parentètic, aquests elements es troben entre pauses en el 84,9% dels casos. La resta, el 15,1%, es presenta únicament amb una pausa, que, normalment, segueix el marcador (taula 2):

	AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	TOTAL
Entre pauses	12 (100%)	21 (87'5%)	72 (84'7%)	75 (82'4%)	180 (84'9%)
Només una pausa	—	3 (12'5%)	13 (14'3%)	16 (17'6%)	32 (15'1%)
TOTAL	12 (100%)	24 (100%)	85 (100%)	91 (100%)	212 (100%)

Taula 2. Pauses

Per marcadors, resulta destacable que *aviam* és l'única forma que apareix sempre entre pauses en el nostre corpus; *a veure*, *escolti* i *miri* poden aparèixer només amb una pausa, al voltant del 15% de les ocurrencies corresponents, però, a l'igual com *aviam*, en la major part dels casos tenen caràcter parentètic.

(c) Canvi funcional i formal. Dels dos-cents dotze marcadors que conformen el nostre corpus, cent quaranta-cinc (el 68,4%) ja no presenten trets que els relacionen sintàcticament amb el verb del qual provenen. En la taula 3 hem desglossat els resultats dels seixanta-set marcadors (el 31% de total) que mostren algun tret referit al caràcter predicatiu: s'hi pot observar la preeminència de l'objecte directe pronominal (quarantadós dels seixanta-set casos) vinculada, pràcticament en tots els casos, al marcadore *escolti*. En concret, de les noranta-una ocurrències totals d'aquest element, quaranta-una prenen la forma *escolti'm*, que incorpora l'acusatiu pronominal (*e*)*m*.

	AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	TOTAL
O. D.	—	—	—	2 (3%)	2 (3%)
O. D. pronominal	—	—	1 (1'5%)	41 (61'2%)	42 (62'7%)
C. C	—	—	—	1 (1'5%)	1 (1'5%)
Subjecte posposat	—	—	1 (1'5%)	—	1 (1'5%)
Vocatiu	1 (1'5%)	4 (5'9%)	7 (10'5%)	9 (13'4%)	21 (31'3%)
TOTAL	1 (1'5%)	4 (5'9%)	9 (13'4%)	53 (79'1%)	67 (100%)

Taula 3. Persistència del caràcter predicatiu

En conseqüència, l'anàlisi per marcadors indica també que és *escolti* l'element en el qual es dona una major persistència de l'origen verbal: gairebé en el 80% del total d'ocurrències d'aquest marcadore. En l'extrem contrari, *aviam* només en presenta un cas, corresponent a l'1,5%.

Des del punt de vista morfològic, les dades de la taula 4 evidencien que, en efecte, els marcadors analitzats tendeixen a la fixació morfològica:

	AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	TOTAL
1a. plural	12 (100%)	24 (100%)	—	—	36 (17%)
2na. singular (vostè)	—	—	71 (87,5%)	86 (94,5%)	157 (74%)
2na. singular (tu)	—	—	1 (1,2%)	3 (3,3%)	4 (1,9%)
2na. plural (vostès)	—	—	9 (10,6%)	1 (1,1%)	10 (4,7%)
2na. plural (vosaltres)	—	—	4 (4,7%)	1 (1,1%)	5 (2,3%)
TOTAL	12 (100%)	24 (100%)	85 (100%)	91 (100%)	212 (100%)

Taula 4. Fixació morfològica

Aviam i *a veure*, fossilitzats en la primera del plural, mostren un grau total de fixació (100%). En *escolti* i *miri* la fixació no és tan alta: el 94,5% i el 87,5% respectivament. Aquests marcadors, usats majoritàriament en el debat en la segona persona del singular per al tractament formal, presenten algunes variacions, ja que poden aparèixer, bé que de manera molt esporàdica, en la segona del singular (*escolta*, *mira*), en la segona del plural (*escolteu*, *mireu*) i en la segona del plural per al tractament formal (*escoltin*, *mirin*).

Finalment, la reducció fonètica experimentada per alguns marcadors procedents de verbs de percepció en el nostre corpus pot apreciar-se en la taula 5, on es constata una superioritat clara de les formes sense reducció (el 91%) sobre les reduïdes (9%).

	AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	TOTAL
Formes reduïdes	9 (75%)	10 (41,7%)	—	—	19 (9%)
Formes sense reducció	3 (25%)	14 (58,3%)	85 (100%)	91 (100%)	193 (91%)
TOTAL	12 (100%)	24 (100%)	85 (100%)	91 (100%)	212 (100%)

Taula 5. Reducció fonètica

Aquests resultats mostren que els únics elements que apareixen reduïts són *a veure* i *aviam*. *Aviam*, forma ja reduïda, apareix normalment sota la forma *viam* (nou ocurrences, equivalents al 75% de les aparicions d'aquest marcador) i esdevé així l'element que proporcionalment presenta més reduccions. *A veure* també es mostra sovint en la forma reduïda *avere* (deu casos, que corresponen al 41% de les seues ocurrences). En canvi, *escolti* i *miri* no manifesten en cap cas minva de cos fonètic en el nostre corpus.

En síntesi, les dades observades posen de manifest que els marcadors discursius analitzats presenten, com a grup, les característiques semàntiques i morfosintàctiques següents:

- i. corresponen a un mateix tipus semàntic d'origen, el de la percepció sensorial, tot i que han perdut en gran part, quan no totalment, el significat literal;
- ii. deriven de formes imperatives o relacionades amb l'imperatiu;
- iii. presenten caràcter parentètic i se situen típicament en la perifèria de l'oració;

iv. han abandonat, gairebé per complet, el caràcter predicatiu que tenien com a verbs;

v. estan totalment o parcialment fixats morfològicament i,

vi. en alguns casos, manifesten reducció fonètica.

Aquests trets ens permeten reconèixer en l'evolució d'aquestes formes un procés de gramaticalització, és a dir, un «procés de canvi de categoria activat per fenòmens semanticodiscursius» (Cuenca & Hilferty 1999: 197).

Però els resultats obtinguts indiquen també que no tots els marcadors estudiats presenten el mateix grau de gramaticalització. Des del punt de vista semàntic, *escolti* és l'únic element que no ha perdut completament el significat literal del verb del qual prové, ja que *escoltar* (o, si més no, *sentir*) és una acció que se suposa necessària en la conversa. Aquest manteniment parcial del sentit original sembla tenir un pes determinant en el fet que *escolti* siga el marcador menys gramaticalitzat del grup: és l'element que presenta més traces del primigeni valor predicatiu, conserva algunes variants morfològiques i no ha sofert cap pèrdua de cos fonètic.

En l'extrem contrari, *aviam* mai abandona la posició inicial i sempre té caràcter parentètic, de manera que és el marcador amb una independència sintàctica més acusada. De fet, no mostra cap tret relacionat amb la funció original de predicat, està totalment fossilitzat des del punt de vista morfològic i, tot i ser una forma ja reduïda, presenta reducció fonètica. *Aviam* és, per tant, el marcador més gramaticalitzat. El segueix *a veure*, forma que manté molt poques restes del seu paper predicatiu; a l'igual com *aviam*, està totalment fixat morfològicament i pot presentar minva fonètica. Finalment, *miri* es troba, pel que fa al procés de gramaticalització, més a prop d'*escolti*: encara manifesta algunes característiques morfosintàctiques que el vinculen al seu origen verbal —en menor grau, però, que el marcador originat en el verb *escoltar*— i mai no apareix reduït fonològicament.

3. ASPECTES PRAGMATICODISCURSIUS

Ens centrem a continuació en la funció pragmaticodiscursiva dels marcadors procedents de verbs de percepció en el debat electoral. Les formes estudiades, gramaticalitzades en major o menor grau segons hem vist, presenten com a valor pragmàtic general la força apel·lativa o conativa, originada en la naturalesa de

l'imperatiu del qual provenen. Aquesta característica, unida al valor fàtic que han desenvolupat, dóna lloc a funcions discursives més específiques: d'una banda manifesten un valor estructural com a organitzadors del discurs; d'una altra, evidencien les relacions de cortesia que s'estableixen entre els participants en el debat (Marín 2003b, 2005).

3.1 ORGANITZADORS DEL DISCURS

Com a organitzadors del discurs, aquestes formes participen en l'estructura global de la interacció, bé unint torns de parla, bé unint actes. A més, organitzen i orienten el discurs, tant en relació al torn com en relació al tema. En aquest darrer aspecte, destaca la força (contra)argumentativa que vehiculen.

Quant a l'estructura global del discurs, en (16), tenim un exemple d'unió de torns mitjançant un marcador, mentre que en (17) el marcador uneix dos actes, és a dir, dues unitats comunicatives dins d'un torn:

(16) <Colom> [...] nosaltres, des de l'òptica d'Esquerra Republicana, només hi veiem, i per aprofundir en aquesta entitat del país, la via normal de tota nació normal al món, que és aquesta via d'assolir la totalitat de la nostra personalitat col·lectiva.
<Moderadora> *A veure*, el senyor Vidal-Quadras volia dir [(alguna cosa)]. [EA92,0:30:05]

(17) <Colom> El senyor Pujol, amb la seva habilitat, ja s'ha tornat a col·locar al centre de tothom, i ell ja es fa pal de pallar. *Escolti'm*, senyor Pujol, n'hi poden haver altres de pals de pallar, en aquest país. Vostè, durant un temps ha (a)nat fent aquesta teoria i s'hi ha anat posant còmode [...] [EA92, 1:38:41]

El marcador *a veure* de l'exemple (16) uneix el torn de la moderadora amb el del participant anterior. En (17), Colom utilitza *escolti* per avançar en la seua intervenció.

Pel que fa al paper d'aquests elements en l'organització discursiva, ja hem avançat que es desenvolupa en dos nivells: la distribució del torn i el desenvolupament del tema discursiu. En relació amb el torn, els marcadors analitzats poden assumir en el debat electoral diversos valors: distribució de torn entre els parlants, lluita per mantenir el torn propi i lluita per apoderar-se d'un torn aliè. L'exemple (18) ens proporciona un cas de distribució de torn:

(18) <Moderadora> *Avere*, senyor Jordi Pujol, [(pot respondre en la seva intervenció)]
<Jordi Pujol> [(em sembla que m'haurà de deixar, una mica per al·lusions)]
<Moderadora> sí, per al·lusions, n'ha tingut més d'una.[EA92, 1:49:38]

En efecte, en (18), la moderadora dóna la paraula a Pujol mitjançant el marcador *avere*.

També trobem diversificació en la funció dels marcadors en relació amb el tema del discurs: poden introduir un tema nou, contribuir a la progressió del tema tractat, vehicular un canvi de tema o bé encapçalar arguments i contraarguments. En realitat, en aquestes subfuncions es distingeixen dos blocs: un de més neutre o objectiu, que conté les vinculades al tema discursiu, i un altre de més subjectiu, on s'inclouen les lligades a l'argumentació i la contraargumentació. Aquest matís pot copsar-se en els exemples del nostre corpus. En (19), Molins introdueix el tema de la seua intervenció mitjançant el marcador *aviam*:

- (19) <Molins> **Viam**, jo crec que: ja està clar que: a partir del 4 de març nosaltres a Madrid haurem de plantar cara [...]. [EG96, 1:43:14]

L'exemple (20) mostra una contraargumentació introduïda per *escolti*:

- (20) <Trias> No digui tonteries, senyora Rahola.
<Rahola> No, com? De tonteries res. **Escolti'm**, de tonteries res, vostè llegeixi atentament el que diu el senyor Vidal-Quadras en els seus [(programes)]. [EG96, 0:55:17.]

Resulta evident, que, en (20), el marcador fa una funció modalitzadora que no es dóna en (19), on el seu paper sembla, des d'aquest punt de vista, més neutre.

3.2 INDICADORS DE LES RELACIONS ENTRE ELS PARLANTS

Abordem ara la funció dels marcadors discursius procedents de verbs de percepció com a indicadors de les relacions que s'estableixen entre els participants en el debat. Aquesta funció es troba molt vinculada a la cortesia lingüística, ja que aquests elements es caracteritzen per precedir actes que amenacen la imatge de l'oient (Brown & Levinson 1978, 1987). En concret, en el gènere analitzat, els marcadors poden introduir: actes amenaçadors de la imatge positiva de l'oient (AAI positiva O), és a dir, actes que atempten contra la imatge que cada individu té de si mateix i vol que siga reconeguda i reforçada per la resta de membres de la comunitat; actes amenaçadors de la imatge negativa de l'oient (AAI negativa O), en altres paraules, actes que van en contra de la voluntat de l'individu que les seues accions no siguen impedides pels altres, i actes neutres des del punt de vista de la cortesia verbal.

Els actes que amenacen la imatge positiva de l'oient són els més agressius, perquè constitueixen actes descortesos (Haverkate 1994) que manifesten obertament una actitud negativa del parlant cap a l'oient. En el nostre corpus, s'han concretat en interrupcions, retrets, refutacions i, especialment, acusacions i crítiques (21):

- (21) <Serra> En el senyo:r Molins li diré que ells volen ser la clau, però no saben quina porta volen obrir, la del poder del PP, ja ho donen per fet. **Miri**, eh:, senyor Molins, quan es negocia rendir sense lluitar, el preu que és l'únic que estan pensant, quin seria el preu del suport, es negocia a la baixa. [...] [EG96, 1:50:11]

En aquest exemple, el marcador *miri* introdueix una crítica de Serra cap a Molins i el seu partit.

Entre els actes que amenacen la imatge negativa de l'oient, les ordres o exhortacions, actes de parla no cortesos però no necessàriament descortesos, són els considerats prototípics (Haverkate 1994). En el nostre corpus, també n'hem trobat alguns (22):

- (22) <Molins> [...] Les enquestes diuen que el 75% [(volen que vostès no tinguin tota la força. No, no, no, les enquestes, li juro (<pronúncia emfàtica li juro>) que no n'he fet ni una, ni jo)]
<Trias> [(Ho manipulen vostès, vostès, senyor Molins. Són uns grans, són uns grans manipuladors. **Miri**, preguntí, preguntí.)]
<Molins>... ni ningú de Convergència. [EG96, 1:17:08]

Així, en (22), Trias introdueix, amb el marcador *miri*, una ordre adreçada a Molins.

Els marcadors estudiats també poden encapçalar un tercer grup d'actes, diferenciats dels anteriors perquè els hem considerat neutres des del punt de vista de la cortesia. Es tracta d'actes que no constitueixen una amenaça per a la imatge de l'oient, ja siga perquè realitzen funcions neutres en relació amb l'interlocutor, com ara ordenar el discurs del parlant que els emprà (23), ja perquè, tot i que podrien ser una amenaça per a l'interlocutor, incorporen alguna estratègia redreçadora que atenua o elimina aquest perill (24):

- (23) <Molins> **Viam**, simplement 2 minuts per lo_ lo_ mig minut per lo de bons col·laboradors del_ del govern socialista. [...] [EG96, 0:29:30]
- (24) <Rahola> [(Però si ja hi havia un govern de dretes)], senyor Serra, [(si ja hi era un govern de dretes (:zzzz?))].

<Moderador> [(Avere, sisplau, estem arribant al temps del nostre primer bloc, sisplau)], tanca: aquest bloc el senyor Saura. És la última intervenció d'aquest bloc. [EA92, 0:51:47]

El marcador *viam* de l'exemple (23) serveix a Molins per a organitzar la seua intervenció. En (24), la interrupció del moderador, mitigada per la presència de la interjecció *sisplau*, segons és habitual en aquests debats com a mostra de respecte, és introduïda pel marcador *avere*.

3.3 RESULTATS OBTINGUTS EN L'ANÀLISI PRAGMATICODISCURSIVA

Presentem tot seguit les dades numèriques concretes en relació amb els aspectes pragmaticodiscursius.

(a) Organitzadors del discurs

Els marcadors analitzats realitzen una funció estructural global que consisteix a unir torns o unir actes dins d'un torn. La taula 6 presenta els resultats d'aquest nivell. Segons es pot apreciar, la funció predominant en el debat electoral és la unió d'actes de parla, gairebé el 65% dels marcadors que hi apareixen, és a dir, cent trenta-set dels dos-cents dotze casos analitzats.

	AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	TOTAL
Uneix torn	7 (58'4%)	17 (70'8%)	19 (22'3%)	25 (27'5%)	68 (32'1%)
Uneix acte	5 (41'6%)	5 (20'8%)	65 (76'5%)	62 (68'2%)	137 (64'6%)
Uneix t/a	—	2 (8'4%)	1 (1'2%)	4 (4'3%)	7 (3'3%)
Total	12 (100%)	24 (100%)	85 (100%)	91 (100%)	212 (100%)

Taula 6. Funció estructural global⁴

De la comparació entre marcadors, convé destacar que, mentre que *miri* i *escolti* s'especialitzen en la unió d'actes (el 76,5% i el 68,2% de les ocurrences, respectivament), *a veure* uneix majoritàriament torns (70,8% de les aparicions). *Aviam* es reparteix de

4. La taula inclou també els casos perifèrics (uneix t/a), és a dir, aquells en què resulta difícil establir si la funció del marcador és unir torns o actes o si fan una doble funció en aquest sentit.

manera més equitativa entre una funció i l'altra, tot i que la unió d'actes (58,4%) supera també la unió de torns (41,6%).

Pel que fa a l'organització i l'orientació del discurs, la majoria dels marcadors analitzats realitzen funcions relacionades amb el tema (el 82,1% del total), com podem comprovar en la taula 7, on també convé observar els resultats desglossats per subfuncions. En aquest sentit, crida l'atenció la preponderància en la introducció de contraarguments (gairebé del 35% del total de casos estudiats), seguida, a bastant distància, de la introducció d'arguments (al voltant del 15%).

	AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	Total
Distribució torn	1 (8'3%)	13 (54'2%)	—	1 (1'2%)	15 (7'2%)
Manteniment torn	—	2 (8'3%)	1 (1'2%)	9 (9'9%)	15 (7'2%)
Lluita torn aliè	—	2 (8'3%)	—	9 (9'9%)	11 (5'2%)
TORN	1 (8'3%)	17 (70'8%)	1 (1'2%)	19 (21%)	38 (17'9%)
Introducció tema	5 (41'7%)	5 (21%)	17 (20%)	2 (2'2%)	29 (13'8%)
Progressió tema	2 (16'7%)	—	14 (16'5%)	7 (7'7%)	23 (10'9%)
Canvi tema	1 (8'3%)	—	11 (12'9%)	6 (6'5%)	18 (8'5%)
Argument	2 (16'7%)	1 (4'1%)	16 (18'8%)	12 (13'2%)	31 (14'7%)
Contraargument	1 (8'3%)	1 (4'1%)	26 (30'6%)	45 (49'4%)	73 (34'4%)
TEMA	11 (91'7%)	7 (29'2%)	84 (98'8%)	72 (79%)	174 (82'1%)
Total FUNCIO ORGANIZATIVA	12 (100%)	24 (100%)	85 (100%)	91 (100%)	212 (100%)

Taula 7. Organitzadors del discurs

Per marcadors, *aviam*, *miri* i *escolti* queden vinculats a funcions lligades al tema (91,7%, 98,8% i 79% respectivament). En canvi, *a veure*, apareix més lligat al torn (70,8%). En concret, *aviam* s'utilitza fonamentalment per a la introducció de tema, mentre que *miri* i, sobretot, *escolti* s'usen fonamentalment per a introduir contraarguments. *A veure* destaca en la distribució de torns.

(b) Indicadors de les relacions entre els parlants

En la taula 8 apleguem els resultats globals obtinguts en l'anàlisi dels marcadors procedents de verbs de percepció en la funció d'indicadors de les relacions entre els parlants dins dels debats analitzats.

	AVIAM	A VEURE	MIRI	ESCOLTI	TOTAL
AA pos. O	3 (25%)	9 (37'5%)	52 (61'2%)	71 (78%)	135(63'7%)
AA neg. O	—	1 (4'1%)	7 (8'2%)	13 (14'3%)	21 (9'9%)
Actes neutres	9 (75%)	13 (54'1%)	23 (27%)	7 (7'7%)	52(24'5%)
Truncaments	—	1 (4'1%)	3 (3'5%)	—	4 (1'9%)
TOTAL	12 (100%)	24 (100%)	85 (100%)	91 (100%)	212 (100%)

Taula 8. Funció d'indicadors de les relacions de poder per subfuncions⁵

La funció principal és la introducció d'actes amenaçadors de la imatge positiva de l'oient: cent trenta-cinc marcadors dels dos-cents dotze totals, gairebé el 65%. Les altres dues funcions, la introducció d'actes amenaçadors de la imatge negativa de l'oient i d'actes neutres, no poden comparar-se en importància a l'assolida en la introducció d'AAI positiva. Amb tot, l'encapçalament d'actes neutres és també destacable i ateny el 24,5% del total, mentre que en la introducció d'AAI negativa de l'oient, les ocurrencies a penes arriben al 10%.

Entre els marcadors, *escolti* és l'element més destacat en la funció d'introduir AAI positiva de l'oient, el 78% de les aparicions, seguit de *miri*, el 61,2%. En canvi, *aviam* i *a veure* tenen un paper molt més discret en aquest sentit, el 25% i el 37,5% de les ocurrencies, respectivament. De fet, *aviam* s'especialitza clarament en la introducció d'actes neutres, el 75% dels casos d'aquest element. Aquesta és també la funció majoritària d'*a veure*, que, tanmateix, no arriba a xifres tan altes, el 54,1%.

En resum, les dades obtingudes confirmen que els elements estudiats organitzen discursivament l'intercanvi comunicatiu en el debat electoral i, al mateix temps, posen

5. En aquesta taula hem agrupat sota l'etiqueta «truncaments» els casos on els marcadors estudiats no arriben a introduir cap acte de parla perquè es produeix alguna mena de tall en la intervenció.

de manifest les relacions de cortesia entre els participants. Aquests trets generals es concreten en funcions diverses.

Com a organitzadors discursius:

- i. participen en l'estructura global del debat, unint, en la major part dels casos, actes de parla; a més,
- ii. contribueixen a fer avançar el tema del discurs, fonamentalment mitjançant la introducció d'arguments i contraarguments.

Com a indicadors de les relacions entre els participants:

- i. s'utilitzen principalment per a encapçalar actes descortesos que amenacen la imatge positiva de l'interlocutor, tot i que, en ocasions, també poden introduir actes que n'amenacen la imatge negativa i actes neutres des del punt de vista de la cortesia.

El lligam entre aquestes funcions és bastant evident. Així, resulta lògic que el paper bàsic d'aquests marcadors siga la unió d'actes de parla, ja que els participants els empenen sobretot per a fer avançar el tema dins de les seues intervencions i, en particular, per a introduir contraarguments. Aquesta especialització en la contraargumentació és la causa que s'utilitzen majoritàriament per a introduir actes descortesos.

Sintetitzem també els resultats obtinguts de la comparació entre marcadors. Els elements més gramaticalitzats, *aviam* i *a veure*, procedents del verb de significació passiva *veure* i fixats morfològicament en la primera persona del plural, uneixen generalment torns de parla. En canvi, les formes menys gramaticalitzades, *miri* i *escolti*, originades en verbs de significació activa i fixades en la segona persona del singular (tractament formal), uneixen principalment actes dins d'un torn. Aquestes diferències vinculades al grau de gramaticalització es projecten en la resta de funcions pragmaticodiscursives, de manera que, en relació amb l'organització de l'intercanvi comunicatiu, *a veure* i *aviam* fan funcions més neutres: el primer s'especialitza en la funció estructural d'unir torns i el segon en la introducció de tema. Tanmateix, *miri* i *escolti* solen encapçalar contraarguments, la qual cosa els apropa a la modalització. Aquest ús explica que trobem habitualment aquests marcadors davant d'actes que amenacen la imatge de l'interlocutor, mentre que *aviam* i *a veure* precedeixen actes neutres des del punt de vista de la cortesia.

No podem cloure aquest apartat sense afegir algunes dades que no apareixen en les taules però que constitueixen informació rellevant per a la nostra anàlisi. En primer lloc, *escolti* i *miri*, els marcadors que podem qualificar de més «agressius», atès el paper pragmàtic que desenvolupen en el debat, són emprats únicament pels polítics participants (gairebé mai pels moderadors), que intenten mostrar així la seua superioritat sobre els oponents. La major part de les ocurrencies d'*aviam* també correspon als polítics participants, però, com hem vist, solen introduir actes més neutres, relacionats amb l'organització que fa el parlant de la pròpia intervenció. D'altra banda, *a veure* és pràcticament l'únic marcador que utilitzen els moderadors, els quals solen acompanyar-lo d'expressions del tipus *sisplau* o *gràcies*.

D'aquests fets, podem deduir les conseqüències següents:

(a) El debat electoral és un esdeveniment comunicatiu no cooperatiu, on la funció global bàsica dels marcadors analitzats és destacar l'enfrontament dialèctic entre els polítics que hi participen. Així, dels dos-cents dotze marcadors que componen el nostre corpus, cent setanta-sis, és a dir, el 83%, corresponen a *escolti* i *miri*, les formes més descorteses.

(b) Que *a veure* siga l'única forma en què la unió de torns supera la unió d'actes s'explica perquè és l'element més emprat pels moderadors, els quals han de conduir el debat i distribuir les paraules entre els polítics. Aquesta és també la causa que aquest marcador destaque sobre la resta en la introducció d'actes neutres, ja que els moderadors l'usen habitualment acompanyat d'estratègies redreçadores, per tal d'imposar la seua autoritat però mostrant sempre respecte als convidats. Si les ocurrencies d'aquest marcador, vint-i-quatre, corresponents a l'11,3% del total, són baixes, és perquè els moderadors no són els protagonistes de l'enfrontament i no hi intervenen tant com el conjunt de polítics participants; a més, aquests usen poc aquesta forma, que fretura de la força discursiva d'*escolti* i *miri* a l'hora de marcar les diferències entre els participants.

(c) La baixa freqüència d'aparició d'*aviam*, només dotze casos, el 5,7% del total de marcadors, es pot relacionar amb el fet que és el marcador més neutre i, per tant, poc rendible en un gènere com el debat electoral, on la funció principal d'aquests elements és destacar la confrontació amb l'adversari.

4. GRAU DE GRAMATICALITZACIÓ I FUNCIÓ DISCURSIVA

Si, tenint en compte els resultats obtinguts, situem les formes considerades en un *continuum* de gramaticalització i de valor intersubjectiu, com a oposat al subjectiu, obtindrem un esquema com el que apareix en la figura 1:

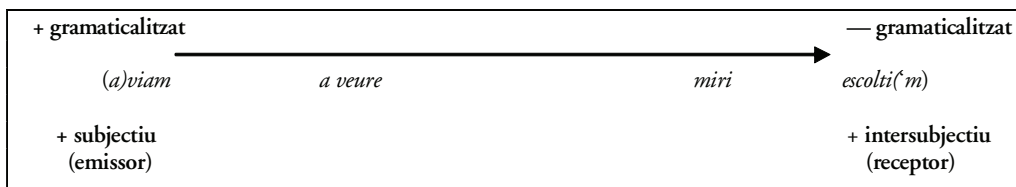

Figura 1. Grau de gramaticalització i naturalesa semanticopragmàtica dels marcadors

A la vista de l'esquema, resulten encara més evidents algunes de les observacions ja fetes a partir de la informació proporcionada per les dades quantitatives. Així, el grau de gramaticalització assolit per cadascuna de les formes sembla tenir una relació directa amb el caràcter passiu o actiu dels verbs de percepció dels quals provenen i amb el fet que es tracte d'un verb de percepció visual o auditiva. Podem afirmar, doncs, que

(a) *Veure*, verb de percepció visual i de caràcter passiu, és l'origen dels marcadors més gramaticalitzats: *aviam* i *a veure*.

(b) Els verbs de caràcter actiu *mirar* i *escoltar* donen lloc als marcadors menys gramaticalitzats: *escolti* i *miri*. Dins d'aquest grup, *miri*, relacionat amb la vista, assoleix una fixació més alta, mentre que *escolti*, vinculat a la percepció auditiva, és la forma menys gramaticalitzada, ja que com a marcador no perd totalment el seu significat original.

Igualment, el caràcter més subjectiu o més intersubjectiu dels marcadors es vincula a un grau major o menor de gramaticalització en el nivell morfosintàctic. En concret, els marcadors més gramaticalitzats, atès que remetent a l'emissor i al receptor per estar fixats en la primera persona del plural, focalitzen en l'emissor i remarquen la subjectivitat, l'atenció de l'emissor sobre el discurs que està construït. En aquest

sentit, per tant, desenvolupen funcions més neutres. En canvi, les formes menys gramaticalitzades destaquen la intersubjectivitat i tenen valors més «agressius» i descortesos, ja que, fixades en la segona persona del singular, remetent únicament al receptor i subratllen l'oposició parlant-oient com a persistència del valor imperatiu i conatiu d'origen.

En definitiva, es verifica una iconicitat entre forma, funció discursiva i significat dels verbs de percepció utilitzats com a marcadors discursius que il·lustra la hipòtesi de la gramàtica emergent formulada per Hopper i Thompson (1985:747) en referència a les categories bàsiques de verb i nom:

[...] the less a linguistic element is required by the discourse either to report an event [verb function] or introduce an entity for potential discourse manipulation [noun function], the less saliency it will be marked as a member of the category which languages universally designate to carry this function.

En els cas que ens ocupa, si determinades formes dels verbs *veure*, *mirar* i *escoltar* deixen de ser utilitzades per a expressar un valor verbal, tendiran progressivament a perdre els trets formals típics d'aquesta categoria. De fet, els elements estudiats s'han allunyat sintàcticament dels predicats i s'aproximen a la connexió textual. A més, tenen un paper destacat en l'organització discursiva i assumeixen funcions pragmàtiques rellevants en el debat electoral.

5. CONCLUSIONS

El nostre estudi, centrat en les formes *aviam*, *a veure*, *miri* i *escolti* en el debat electoral, ha posat de manifest el procés de gramaticalització sofert per aquests elements des del seu origen com a verbs fins a esdevenir marcadors discursius amb funcions pragmàtiques. L'evolució comença quan, en determinats contextos, les formes imperatives de les quals provenen sofreixen un afebliment total o parcial del significat literal i una pragmatització d'aquest significat, de manera que es converteixen en mecanismes fàtics i conatius per a cridar l'atenció del parlant. Paral·lelament, en el nivell sintàctic es produeix una descategorització, ja que aquestes unitats lingüístiques, que abans pertanyien a la categoria gramatical verb i actuaven com a predicats, perden parcialment o totalment el caràcter predicatiu i passen a realitzar una funció diferent relacionada amb la connexió i/o la modalització. Aquesta pèrdua de la verbalitat es

manifesta també en la tendència a la fixació morfològica dels elements estudiats, alguns dels quals presenten, a més, minva de cos fonètic.

Així mateix, aquest treball ha mostrat que unitats lingüístiques pròpies de l'oral, considerades tradicionalment partícules poc importants, resulten molt efectives des del punt de vista discursiu. En particular, les formes analitzades, a més d'estructurar l'intercanvi comunicatiu mitjançant la unió de torns i actes de parla, desenvolupen una destacada funció pragmaticodiscursiva en el debat electoral, on s'utilitzen bàsicament per a introduir arguments i contraarguments i per a encapçalar actes descortesos que amenacen la imatge positiva de l'interlocutor. Aquestes atribucions no poden obviar-se en el gènere estudiat, un tipus de debat no cooperatiu on els participants no pretenen convèncer els adversaris de les seues opinions, sinó captar el vot dels ciutadans. De fet, el debat electoral és un debat televisat on resulta fonamental manifestar superioritat sobre els polítics oponents davant dels telespectadors/votants. En aquest sentit, els marcadors procedents de verbs de percepció, gràcies a la força conativa que conserven del seu origen com a formes imperatives, emmarquen i realcen els actes de parla que introdueixen, contribuint així a augmentar l'efecte de control discursiu sobre l'adversari.

Finalment, aquesta investigació ha palesat la vinculació entre l'evolució semanticosintàctica dels elements analitzats i les funcions pragmaticodiscursives que desenvolupen: els marcadors més gramaticalitzats fan funcions discursives més neutres, mentre que els menys gramaticalitzats s'especialitzen en funcions més agressives. Es corrobora així la interrelació entre els diferents components de la gramàtica i es confirma l'eficàcia del model cognitiu, que qüestiona l'autonomia de la sintaxi i parteix de la hipòtesi de la influència mútua entre forma i funció, entre sintaxi i significat.

MARIA JOSEP MARÍN

Universitat Politècnica de València

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ALCOVER, A. M. & Francesc de B. MOLL (1983 [1^a ed. 1926-1968]) *Diccionari català-valencià-balear*, Inventari lexicogràfic i etimològic de la llengua catalana, Palma de Mallorca, Alcover-Miramar.
- BROWN, P. & S. C. LEVINSON (1978) «Universals of language use: Politeness phenomena» dins *Questions and Politeness. Strategies in Social Interaction*, Cambridge, Cambridge University Press.

- (1987) *Politeness. Some Universals of Language Use*, Cambridge, Cambridge University Press.
- COROMINES, J. (1980-1991) *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, Barcelona, Curial.
- CUENCA, M. J. & J. HILFERTY (1999) *Introducción a la lingüística cognitiva*, Barcelona, Ariel.
- CUENCA, M. J. & M. J. MARÍN (1998) «On the boundaries of grammar: linking words and grammaticalization theory» dins B. CARON (ed.), *Proceedings of the XVIIth International Congress of Linguists* (París, 20-25 de juliol, 1997), Oxford, Elsevier Sciences, CD-ROM, 0444.
- (2000) «Verbs de percepció gramaticalitzats com a connectors. Anàlisi contrastiu espanyol-català» dins R. MALDONADO (ed.), *Estudios Cognoscitivos del Español*, Monogràfic de la *Revista Espanyola de Lingüística Aplicada (RESLA)*, pp. 215-237.
- DOSTIE, G. (1998) «Deux marqueurs discursifs issus de verbes de perception: de *écouter/regarder* à *écouter/regard*», *Cahiers de lexicologie*, 73, 2, pp. 85-106.
- HAVERKATE, H. (1994) *La cortesía verbal*, *Estudio pragmalingüístico*, Madrid, Gredos.
- HEINE, B., U. CLAUDI & F. HÜNNEMEYER (1991) *Grammaticalization: A Conceptual Framework*, Chicago, University of Chicago Press.
- HOPPER, P. (1987) «Emergent grammar», *Berkeley Linguistic Society*, 13, pp. 139-157.
- (1991) «On some principles of grammaticization» dins E. C. TRAUOGOTT & B. HEINE (eds.), *Approaches to Grammaticalization*, Amsterdam, John Benjamins, pp. 17-35.
- HOPPER, P. & S. THOMPSON (1985) «The discourse basis for lexical categories in universal grammar», *Language*, 90, 4, pp. 703-752.
- HOPPER, P. & E. C. TRAUOGOTT (1993) *Grammaticalization*, Cambridge, Cambridge University Press.
- LAMIROY, B. & P. SWIGGERS (1993) «Patterns of mobilization: A study of interaction signals in Romance» dins R. A. GEIGER & B. RUDZKA-OSTYN (eds.), *Conceptualizations and Mental Processing in Language*, Berlín, Mouton de Gruyter, pp. 649-678.
- MARÍN, M. J. (2003a) *Discurs i gramaticalització: verbs de percepció usats com a marcadors discursius en el debat electoral*, València, Servei de Publicacions de la Universitat de València, CD-Rom. [<http://www.tdx.cbuc.es>]

- (2003b) «El paper dels connectors en la construcció i l'anàlisi del debat» dins V. MARTINES (coord.), *Llengua, Societat i Ensenyament*, vol. II, Alacant, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, pp. 397-422.
- (2005a) *Marcadors discursius procedents de verbs de percepció. Argumentació implícita en el debat electoral*, València, Universitat de València, Annex 59 de *Quaderns de Filologia*.
- (2005b) «El debat electoral: la (des)cortesia necessària?», Actes del *First International Conference on CDA*, Cd-Rom, València, Universitat de València. [http://www.uv.es/cdaval/jorda_correccio.pdf]
- MONTOLÍO, E. & V. UNAMUNO (2001) «The discourse marker *a ver* (Catalan, *a veure*) in teacher-student interaction», *Journal of Pragmatics*, 33, pp. 193-208.
- PONS, S. (1998) «*Oye y mira* o los límites de la conexión» dins M. A. MARTÍN ZORRAQUINO & E. MONTOLÍO (coords.), *Los marcadores del discurso. Teoría y análisis*, Madrid, Arco Libros, pp. 213-228.
- SCHIFFRIN, D. (1987) *Discourse markers*, Cambridge, Cambridge University Press.
- SWEETSER, E. (1990) *From Etymology to Pragmatics: Metaphorical and Cultural Aspects of Semantic Structure*, Cambridge, Cambridge University Press.
- TRAUGOTT, E. C. (1989) «On the rise of epistemic meanings in English: an example of subjectification in semantic change», *Language*, 65, pp. 31-55.
- (1990) «From less to more situated in language: the unidirectionality of semantic change» dins S. ADAMSON *et alii* (eds.), *Papers from the Fifth International Conference on English Historical Linguistics*, Amsterdam, John Benjamins, pp. 496-517.
- (1995) «Subjectification in grammaticalization» dins S. WRIGHT & D. STEIN (eds.), *Subjectivity and Subjectivization*, Cambridge, Cambridge University Press, pp. 31-54.
- TRAUGOTT, E. C. & R. B. DASHER (2001) *Regularity in Semantic Change*, Cambridge, Cambridge University Press.